

N:o 9.

Ank. till Riksd. kansli den 1 maj 1894, kl. 10 f. m.

Första Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 4 i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t om åtgärder till skydd för jordbruket inom Södermanlands län mot skada af s. k. canadahjortar.

Uti en inom Andra Kammaren väckt motion (n:o 82) har herr C. G. Andersson i Skeenda hemställt, att Riksdagen ville besluta, »att i underdånig skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t ville vidtaga åtgärder, så att den nu i Södermanlands län i vildt och fritt tillstånd förefintliga canadahjorten icke må tillskynda ortens jordbrukare skada å gräs och sädesskördar, utan, om så sker, staten, derest den är egare af hjortarna, lemna ersättning därför eller medgifva, att canadahjorten blifver tillåten att fritt jagas minst sju dagar om året; men skulle enskild person befinnas vara egare till hjortarna i fråga, denne må åläggas taga sådan vård om dem, att de icke olofligen inkomma på annans egor och att, om så sker, med dem må förfaras såsom lagen stadgar om skada af annans hemdjur».

Till stöd för sin anhållan anför motionären: »Dessa hjortar hafva nu förökat sig så, att de utgöra stora hopar och söka icke, såsom man skulle kunna tro, sin föda i skog och mark, utan uppehålla sig på de

Bih. till Riksd. Prot. 1894. 8 Saml. 2 Afd. 1 Band. 7 Häft. (N:is 9, 10.) 1

med säd och gräs besädda åkrar och uppäta samt nedtrampa skörden derå till stor skada för ortens jordbrukare, dervid ofta händer, att små åkertegar i hast beröfvas hela sin skörd. Dessa hjortar hafva för vana att ej skingras eller låta sig skrämmas bort, och mer än vanlig hög hägnad hoppa de med lätthet öfver.»

Angående ifrågavarande villebråds införande hit till riket, dess spridning och fridlysning meddelar Andra Kammarens tillfälliga utskott följande upplysningar:

»Canadahjortar hafva icke funnits i Sverige i vildt tillstånd, förrän friherre Oskar Dickson utsläppte sådana djur från sin inhägnade djurgård vid Skeppsta i Södermanland. 1876 utsläpptes för första gången »ett par canadahjortar, hvilka påföljande år likasom ock det nästföljande »satte kalf». Men »tvenne af djuren» föllo »för skyttars kulor», och »för att frälsa återstoden» begärdes den 30 juli 1879 tio års fridlysning. Denna begäran bifölls i så måtto, att Kongl. Maj:t den 17 oktober 1879 utfärdade förbud mot jagt å canadahjort inom Södermanlands län intill den 1 januari 1885. Att fridlysning sålunda beviljades för endast hälften så lång tid, som begärdes, hade sannolikt sin grund i det yttrande, som afgafs af öfverjägmästaren i Södermanlands län herr S. C. Lidell, som skref bland annat: »*huru canadahjorten, i likhet med öfriga hjortsläktet, sannolikt förorsakar mer eller mindre skada på sädesgrödorna*, det likväl vore önskligt, att den begärda fridlysningen af Eders Kongl. Maj:t i nåder utfärdades, helst den skada, hjortarne kunna förorsaka, ej kan blifva stor, *så länge hjortantalet är ringa*, och det ovedersägligen medförde en fördel, om berörda djurslägte i riket fortplantade sig».

Detta första försök att naturalisera canadahjorten i Sverige misslyckades. 1886 den 29 juni skref landshöfdingen i Södermanlands län grefve Lagerbjelke, att fridlysningen »visat sig icke hafva haft åsyftad verkan, utan detta djurslag så utdött, att ny stam måst införas» —

Sedan friherre Dickson anskaffat en ny stam af dylika djur, förklarade han sig sinnad att af dem »från Skeppsta djurgård utsläppa sex stycken», »derest skydd bereddes djuren öfver hela landet under tio års tid». Öfver ansökningen derom, daterad Göteborg den 19 maj 1886, hördes såväl svenska jägareförbundet och kongl. domänstyrelsen som ock Konungens befallningshafvande i landets mellersta och sydliga delar. Många af de i ärendet hörda myndigheterna, i synnerhet i de län, inom hvilkas område ingen canadahjort fans, hade intet att erinra emot ansökningen i fråga. Men »Konungens befallningshafvande i Linköpings och Skaraborgs län jemte de flesta i ärendet hörde skogs-

inspektörerna hafva ansett, att fridlysningen till en början ej borde utsträckas till mer än fem år, enär vid en längre tids fridlysning det kunde inträffa, att djuren i viss trakt så föröktes, att de komme att förorsaka afsevärd skada å odlade fält». Domänstyrelsen yttrade vidare den 20 september 1886: »att olägenheter för jordegarna kunna uppstå af djurartens ökade utbredning i mera bebyggda och odlade trakter» och tillstyrker därför fridlysning för endast 5 år. Detsamma hade öfverjägmästaren C. M. Sjögren hemställt i sitt yttrande den 4 juni 1886 och anför såsom motiv: »canadahjorten, liksom kron- och dofhjorten, orsakar anmärkningsvärd skada å de odlade fälten, derest han förekommer talrikare, i synnerhet som canadahjorten har benägenhet att samla sig i större flockar, hvarigenom, der skada sker, den vanligen blifver af betydighet». I fråga om samma jagtförbud skref skogsinspektören i södra distriktet den 10 juni 1886: »att förbudet må af Kongl. Maj:t upphävas i de orter, der klagomål öfver skador af canadahjortar anmälas af jordegare». Genom kongl. kungörelsen den 24 september 1886 blef canadahjorten fridlyst öfver hela landet till den 1 september 1892.

Huru detta nya försök utföll, beskriver jägmästaren E. Stuart den 9 mars 1892: »Den af friherre Dickson införda stammen af canadahjort synes ej hafva haft synnerlig framgång, enär af de tolf hjortar, som för tre år sedan utsläpptes från numera utlagda Skeppsta djurgård, ha tre blifvit olofligen skjutna och *en anträffats död; återstående åtta stycken hafva förökats med tre kid, så att antalet*, som med säkerhet kännes, uppgår till *elfva*, och hafva dessa *delat sig i tvenne flockar*, af hvilka den ena om fem stycken uppehåller sig inom *Akers härad* och den andra med återstående sex *i trakterna omkring Skeppsta*». Dermed öfverensstämmer domänstyrelsens yttrande den 14 mars 1892, att ifrågasvarande djurart »endast sparsamt förekommer inom en del af landet, nemligen inom Södermanlands län och vissa trakter af angränsande län».

På grund af »den ringa tillväxten» af detta »värdefulla vildt», som dock visat sig »kunna uthärda vårt klimat», anhöll friherre Dickson 1892 »om utsträckning af förbudstiden». Denna ansökan tillstyrktes af myndigheterna, enär »ej någon afsevärd skada» ansågs derigenom uppstå för jordegarna. En Konungens befallningshafvande yttrar till och med, att berörda djurart, »så vidt hittills kunnat förspörjas, icke förorsakat några olägenheter». En motsatt mening uttalade dock å nyo herr öfverjägmästaren C. M. Sjögren, som säger, att canadahjorten »blir skadedjur, då han blir mera allmän»; hvadan, om hjortarna ytter-

ligare skola fridlysas, de då må »fridlysas icke på viss tid, men tills vidare, emedan man icke kan veta, när den tid inträffar, då de förekomma i så stort antal, att de blifva skadedjur». Genom kongl. kungörelsen den 28 mars 1892 fridlystes canadahjorten tills vidare öfver hela riket; och är denna fridlysning ännu gällande.»

Efter meddelandet af dessa upplysningar yttrar Andra Kammarans utskott vidare:

Hvad nu särskildt beträffar motionärens förslag angående skadeersättning af staten eller af enskild person, beroende af, huru vida hjortarna i fråga skola anses egas af staten eller om de skola »anses tillhöra herr baron Dickson eller egaren till egendomen Skeppsta», så vill utskottet till en början medgifva, att motionären icke saknat anledning till ovisshet i fråga om eganderätten, emedan friherre Dickson i samma skrifvelse af den 19 maj 1886, i hvilken han begärde fridlysning, »dock förbehållit sig personligen att få bortskjuta för afveln obehöfliga handjur å sådana marker, der han kunde förvärfva sig jordegarnes tillstånd att utöfva dylik jagt». Detta förbehåll tillstyrktes af de flesta i ärendet hörda myndigheter, såsom Konungens befallningshafvande i de södra delarne af riket, jägmästare och domänstyrelsen, ehuru för en och annan myndighet ifrågavarande förbehåll om rätt för en enskild man att fälla vissa djur, som för alla andra skulle blifva fridlysta, »icke var tilltalande». Förbehållet i fråga afstyrktes af svenska jägareförbundet på den grund, att medgifvande af en dylik rätt »skulle utgöra ett afsteg» från »grundsatsen om lagens likhet för alla», samt af Konungens befallningshafvande i Nyköping, som tillstyrker fridlysning — »dock utan det af friherre Dickson gjorda förbehåll, hvars intagande i en allmän kungörelse icke torde vara tjenligt eller lämpligt». Förbehållet godkändes icke af Kongl. Maj:t, som ej heller nämner derom i fridlysningskungörelserna. Det hade också visserligen varit orimligt och emot all naturlig rättskänsla stridande äfvensom emot gällande lag, om enskild man erhållit rättighet att få sina enskilda djur födda å andras åkrar och ängar, och att allmänheten utan ersättning måst åt dem prisgifva sina sädesgrödor. Det kunde tydligen icke blifva så. Det faktum, att hjortarna i fråga släpptes fria och togos under statens hägn, likställer dessa djur med allt annat vildt, såsom t. ex. elgen, så att en hvar, som jagtmark eger, obehindrad får tillägna sig dem *under loflig jagttid*. Hvarken staten eller någon enskild person kan således erkännas såsom egare till djuren i fråga; därför kan icke heller af någondera skäligen begäras ersättning för den skada, som hjortarna kunna åstad-

komma; utan denna måste anses lika med all annan skada, som orsakas af vilda djur. Motionärens yrkande i denna del kan utskottet alltså icke tillstyrka.

Deremot torde motionärens förslag, »att canadahjorten blifver tillåten att fritt jagas minst sju dagar om året» förtjena något afseende, om än utskottet icke anser sig böra tillstyrka detsamma i oförändradt skick. Men onekligen förtjenar den frågan beaktande, om ej tiden nu kan anses vara inne, då man må kunna få begynna att tillgodogöra sig hjortarna i fråga, hvilka ju äro till för att jagas, och hvilkas enda nytta består i deras värde såsom jagtbyte, helst detta jagtbyte är den enda ersättning, som kan erhållas för den skada, som de lefvande hjortarna obestriddligen förorsaka å de odlade fälten; hvartill kan läggas det skälet, att det icke kan anses önskvärdt, att denna hjort »blir mera allmän», emedan den »då blir *skadedjur*»; i synnerhet som denna djurart icke såsom t. ex. elgen och rådjuret företrädesvis tager sin föda i skogs- och hagmarker, men föredrager odlade fält, der sådana kunna åtkommas.

På grund af det anförda anser utskottet, att canadahjorten bör blifva tillåten att jagas någon kort tid hvarje år, men att det må vara åt Kongl. Maj:t förbehållet att bestämma den årstid, då denna jagt lämpligast må ega rum, samt jagttidens längd.»

Utskottet hemställde därför: att Andra Kammaren för sin del måtte besluta att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t förordna, att canadahjorten blifver tillåten att jagas någon tid årligen.

Sedan Andra Kammaren enligt till Första Kammaren aflåtet protokollsutdrag bifallit dess tillfälliga utskotts ofvanberörda hemställan, har Första Kammaren hänvisat ärendet till sitt tillfälliga utskott n:o 1.

Af handlingarne uti ett af Kongl. Maj:t den 3 mars 1893 afgjordt mål har utskottet inhemtat, att sedan gästgifvaren Gustaf Andersson i Blacksta med flere hemmansegare och brukare inom Gåsinge socken af Södermanlands län uti en till Kongl. Maj:t ingifven underdånig ansökan — med förmälan att de i orten förekommande canadahjortar vore så orädda, att de icke läte sig afskrämmas från sädesfält och odlingar, samt under parningstiden så ilska, att »barnen med svårighet kunde komma fram till sockenskolorna» — anhållit att, derest djuren

skulle fortfarande förblifva fridlysta, Kongl. Maj:t måtte bereda medel för betäckande af de skador, som å sädesfält och åkertäppor af dem åstadkommas, samt Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Södermanlands län i häröfver afgifvet utlåtande väl funnit ansöknings om skadeersättning af allmänna medel icke böra till någon åtgärd föranleda, men hemställt, huruvida icke, med afseende å hvad upplyst blifvit om den skada å växande gröda, som af hjortarne blifvit gjord, frågan om fridlysningstiden för canadahjort, borde snarligen tagas under förnyadt bedömande, så ock efter det jästmästaren i Daga revir och öfverjägsmästaren i östra distriktet, öfver Kongl. Maj:ts befallningshafvandes berörda hemställan hörde, i afgifna embetsutlåtanden, i hvilka kongl. domänstyrelsen instämt, dels upplyst, att i januari månad 1893 antalet canadahjortar inom Södermanlands län kunde anses uppgå till tio eller högst femton, dels ock vidare förklarat sig finna en fortsatt fridlysning af canadahjort önskelig till dess detta djurslag hunnit få sprida och föröka sig, att jagt derå borde tillåtas, utan att, såsom antagligen blefve förhållandet, derest en om ock obetydlig inskränkning i fridlysningstiden för den fåtaliga stammen nu medgåfves, dessa ståtliga djur komme att utrotas, emedan hjortarne vore föga skygga och derföre lätt skjutna, har Kongl. Maj:t funnit hvarken jordegarnes ansökan om skadeersättning eller Kongl. Maj:ts befallningshafvandes hemställan om förnyadt bedömande af frågan om fridlysningstiden för canadahjort, till någon åtgärd föranleda.

Då, enligt hvad här ofvan upplysts, fråga om inskränkning i fridlysningstiden för canadahjort blifvit så nyligen som den 3 mars 1893 af Kongl. Maj:t pröfvad; *då* af de uppgifter angående hjortarnes oräddhet, som sammanställande meddelats af jordegare i den socken, der de hafva sitt tillhåll, och af jägeritjenstemännens utlåtanden framgår, att, derest jagt äfven under helt kort tid nu medgåfves å den ännu fåtaliga stammen, sådant skulle medföra hjortarnes fullständiga utrotande; och *då*, om inom länet skulle vara rådande en allmänare åsigt derom, att den skada, canadahjortarne kunna göra å växande gröda, är större än den förmån, som framdeles kan påräknas, när detta villebråd hunnit så sprida sig och förökas, att jagt utan fara för utrotande kan tillåtas, länets landsting, såsom vanligt i frågor om undantag för viss landsdel från jagtstadgans bestämmelser, icke lär underlåta, att hos Kongl. Maj:t göra den framställning, som landstinget kan finna lämplig, anser utskottet att någon skrifvelse i ämnet icke bör från Riksdagen till Kongl. Maj:t aflåtas, i följd hvaraf utskottet hemställer:

att Första Kammaren icke måtte biträda Andra
Kammarens beslut.

Stockholm den 30 april 1894.

På utskottets vägnar:

L. W. LOTHIGIUS.

Herr Ölander har låtit här anteckna, att han utaf annat honom
af kammaren lemnadt uppdrag varit förhindrad att öfvervara ärendets
slutliga behandling inom utskottet.